

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Teleqraf xəbərləri

səh. 484. “Təsvisi-əfkar”: Türkiyədə nəşrə başlayan ilk (xronoloji baxımdan dördüncü) türkcə qəzetlərdən biri; əsası 1862-ci ildə qoyulmuşdu.

“Babi-ali” (hərfən “uca qapı”): Osmanlı dövlətində Sədrəzəmin (Baş nazirin) sarayına verilən ad; beynəlxalq münasibətlərdə “Osmanlı hökuməti” mənasında işlədilirdi.

səh. 485. “Ələmdar”: İstanbulda nəşr edilmiş qəzet.

Qəzetələrdən

səh. 485. “Volçya sotnya”: Kuban kazaklarından general-leytenant Andrey Şkuronun rəhbərliyi altındakı hərbi hissələrin qeyri-rəsmi adı.

səh. 486. “J. O.”: İstanbulda fransız dilində nəşr edilən “Le-jurnal d’Orient” [Le journal d’Orient] qəzeti nəzərdə tutulur.

“Vakit”: İstanbulda 1875-1934-cü illərdə nəşr edilmiş gündəlik qəzet.

səh. 487. “və Kubanski baş komandanlığı”: qəzetdə “Kubanski” yerinə “Kurqanski” getmişdir.

Dağıstanda

səh. 488. “Lvov-Kerenski hökuməti”: Georgi Yevgenyeviç Lvov (mart-iyul 1917) və Aleksandr Fyodoroviç Kerenskiy (iyul-noyabr 1917) başçılığında Rusiya Müvəqqəti hökuməti nəzərdə tutulur.

“Parisdən Rus Şurasının...”: Keçmiş Rusiya imperiyasının xarici strukturlarının birləşmiş nümayəndəliyi kimi 1918-ci ilin axırlarında Parisdə yaradılan siyasi qurum olan Rus Siyasi Müşavirəsi [Русское политическое совещание] nəzərdə tutulur.

Bazar, 27 iyul 1919-cu il, nömrə 235

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səneyi-dəvamiyyəsi. Yekşənbə, 28 şəvvalül-mükrəm sənə 1337. 27 təmmuz 1919 sənə.

Türk və islamliğa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 35 rublə, 2 aylığı 60 rublə, 3 aylığı 90 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 40 rublə, 2 aylığı 70 rublə, 3 aylığı 100 rublə. Elan fiati: birinci səhifədə sətri 5 rublə, axırıncı səhifədə sətri 4 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 3 rublə.

İNNA LİLLAHİ
VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Bakı İstehlak Cəmiyyəti “Kooperasiya” İdarəsi kamali-hüzn və təhəssürlə İttifaqın idarə üzvü Əlihüseyn Hüseynovun həmin iyul ayının 25-də vəfat etdiyini elam edir [bildirir].

5480

ELAN

28 iyul 1919 bazar günü axşam saat 7-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur. Məsələlər: keçən gündü müzakirəyi-yövmiyyə qərarı ilə.

T-188

İTİBDİR

Mirzə Rəfi Şalçının üç cild dəftər mühasibatı və iki cild kopya dəftəri işbu şəvval ayının 25-də təkətlı faytonda qalmışdır. Faytonçu və ya tapan şəxslərdən rica olunur dəniz qırağında Dadaşov karvansarasında 21 nömrəli kontora gətirib, layiqincə müjdə alsınlar. Telefon nömrə: 23-41.

5478

VAĞZAL-SURAXANI-
MƏRDƏKAN-ŞÜVƏLAN

Həmin bu yerlər arasında avtomobil

hərəkəti açılmışdır. Şüvələndən çıxır səhər saat 7-də və gündüz saat 2-də, Suraxanıdan isə səhər saat 9-da, gündüz saat 4-də.

“Avtoqruzoartel”

Qaraj Çornı-qorodda Staleliteyni zavodda [Poladtökmə zavodunda]. Telefon nömrə: 11-60.

5476

SİRK “MODERN”

Bazar günü iyul ayının 27-də, 1919-cu ildə məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəm-məl surətdə vücuda gətirilmiş fransız gülüş mübarizəsinin 27-ci günü 1919-cu ilin məşhur “Cahan Pəhləvani” namı və Azərbaycan fəxri şarfı və 30 min manat mükafat.

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

1-ci: Qırmızı Maska - Dizavani; 2-ci: Mustafa Əhmədov - Tələbə V. O.; 3-cü: Apollon Staroşvili - Pavel Zakoroyko.

Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Tamaşa başlanacaq axşam saat 9-un yarısında. Pəhləvanların çıxışı 11-in yarısında. Tamaşa qurtaracaq saat 12 tamamda.

5474

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarətindən

Əmrnamə nömrə 119

21 iyul 1919

Bakı quberniyasının 3-cü uçastok fabrika inspektoru Şıxəli Hüseynov xəstə olduğundan həmin iyul ayının 20-dən etibarən maaş verilməklə bərabər bir ay məzuniyyətə buraxılır.

İmza etdi:

Ticarət, Sənəət və Ərzaq naziri

A[ğ]a Əminov

Əslinə mütəbiqdir.

Kargüzar: S. Məhəmmədyarov

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz teleqraf mövqifi [stansiyası] qəbul etmişdir)

Prezident intixabına dair

Klemanso bəyan etmişdir ki, bütün qanunverən müəssisələrin nümayəndələri təzə Fransa rəisi-cümhuru [prezidenti] intixab edilənədək [seçilənədək] təzədən intixab edilməlidirlər. Yeni rəisi-cümhur fevralda intixab ediləcəkdir. Fransa Parlamanı 289 səs 76 səsə qarşı olaraq hökumətə izhari-etibar etmişdir [etimad göstərmişdir].

Yeni istehkam

Nauen - Strasburq qəzetlərinin məlumatına görə, Fransa hökuməti Elzasda yeni istehkam inşasına şüru etmişdir [başlamışdır].

İngiltərədə dəhşətli tətillər

London - Yorkşirdən xəbər verilir ki, ingilis əmələlərinin [fəhlələrinin] tətillərindən başlanandan iki min əmələ tətillər etmişdir.

Xersonun təxliyəsi

Novorossiyskdən xəbər verirlər ki, bolşeviklər Xersonu boşaltmağa başlamışlardır. Şəhərdə partlayışlar eşidilir. Hava kəşfiyyatı ilə məlum olmuşdur ki, bir para əsgəri dəstələr şəhərdən çıxmışlardır.

Odessa altında

Qara dəniz donanması gəmiləri Odessanın 16 verstliyində Bolşoy Fontana yaxınlaşmışlardır. Hidroplanlar kəşf etmişlər ki, limanda adam yoxdur.

Qərbdə üsyan

İyulun 23-də Nauendən xəbər verirlər ki, bolşevik Xariciyyə Komissarlığına Qərbdə üsyan artması haqqında hər gün xəbərlər gəlməkdədir. İyulun 28-də Lion fabriki və zavod rayonunda böyük tətillər başlanacağı gözlənilir.

Krım xadimləri

Krımın bolşeviklərdən azad ediləcəyi imkanı münasibətilə Kislovodskda yaşayan Krım camaat xadimlərinin şurası vəqə olmuşdur. Krım zemstvo və şəhər idarələri başında dura biləcək şəxslərin namizədliyi qeyd edilmişdir.

London - Royterə xəbər verilir ki, Ukrayna ilə polyaklar arasında əqd edilmiş olan mütarikə [imzalanmış atəşkəs] pozulub, hərəkəti-hərbiyyə [hərbi əməliyyatlar] başlanmışdır.

Macarıstanda əhval çox xətrəlidir [təhlükəlidir].

Royter ajansına polyak mənbəyindən [mənbələrindən] xəbər verilir ki, Yuxarı Sileziyada qumbara zavodları top qumbaraları hazırlamaqda davam edirlər. Almanlar oraya öz agentlərini göndərirlər ki, orada üsyan qalxızsınlar. Almaniya qoşunları Dubrovda kömür mədənlərini işğal etmək istəyirlər. Polyaklar ciddi surətdə müqabiləyə hazırlanırlar.

Feldmarşal Hindenburgun istefası

Kolberqdən xəbər verilir ki, feldmarşal Hindenburg Almaniya Rəisi-vükələri [Baş naziri] Ebert namına yazdığı bir məktubda deyir ki, mən Baş komandanlıq vəzifəsini tərk edirəm.

* Berlindən xəbər verilir ki, tətillər əmələ gəldiyindən dəmiryol hərəkəti dayanmışdır. Hökumət 1000 nəfər inqilabçıları həbs etmişdir. Hamburqdan xəbər verilir ki, hökumət qoşunları şəhəri işğal edib, orada şimdi sakitlik bərpa edilmişdir. Axırkı küçə müharibəsində 42 nəfər qətl edilib, 116 nəfər yaralanmışdır.

İngilis qoşunlarının miqdarı

Royter agentliyinə xəbər verilir ki, ingilis qoşunlarının miqdarı bu qərar ilədir: Reyndə 206.000 ingilis qoşunu var; Fransa və Hollandada isə 2.040.000 qoşun vardır. Bu ordu Reyn ordusu üçün yollar təmir edir. İngiltərənin 11 minlik ordusu da İtaliyadadır. Bir batalyon Fiomedadır. Qara dəniz boyunda hindlər-

dən başqa 44 min ingilis əsgəri vardır ki, bunun 22 min nəfəri Qafqaziyadadır. Asiyayi-Suğrada [Kiçik Asiyada, Anadoluda] 96 min nəfər qoşun saxlamaq icab etmişdir [lazım gəlmişdir]. Bunlardan 10 min nəfəri Misir ilə Fələstində durur.

Mərakeşdə üsyan

Madrid - Madriddən rəsmi surətdə xəbər verilir ki, Rezul böyük bir dəstə ilə Laraş ilə Tetuana həmlə etmişdir. Bütün gün və iyulun 13-cü gecəsi müharibə davam etmişdir. İspaniyalılar mərakeşlilərin həmləsini dəf etmişlərdir. Yerlilərin tələfatı çoxdur. İspaniyalılardan isə 38 adam qətl edilmiş, 95 adam yaralanmışdır.

Denikin və Qriqoryev

Çerniqov - General Denikin qəti surətdə [Nikifor] Qriqoryevi təsdiqdən imtina etmişdir. Yekaterinodara gəlmiş olan Qriqoryev nümayəndələrinə əmr verilmişdir, bilatəxi tərk-i-silah etsinlər [dərhal silahı yerə qoysunlar]. Qriqoryev Romaniya ilə danışığa başlamışdır.

Kişinyov - Burada məhəlli [yerli] qarnizon əmələləri ilə bərabər Romaniya məmurlarına qarşı bir nümayiş yapmışlardır. Bunlara dəmiryol əmələləri də qoşulmuşlardır.

Konstantinoqradda işğal

Qızğın müharibədən sonra bolşevik qoşunları Konstantinoqrad şəhərini işğal etmiş, külli ləvazimati-hərbiyyə qənimət alınmışdır. Obuxov işğal edilərkən Zelyoni dəstə ərkani-hərbi [qərargahı] bütün heyəti ilə əsir edilmişdir.

İngilis və fransız matroslarına xitabname

Peterburq - Baltik donanması matrosları ingilis və fransız matroslarına bu məzmununda bir xitabnamə nəşr etmişlərdir:

“İtaliya bolşeviklərinin binagüzarlığı [qərarı] ilə İtaliya, İngiltərə və Fransa matrosları iyulun 21-də tətillər elan edərək öz hökumətlərindən tələb edirlər:

Macarıstan və Rusiya işlərinə müdaxiləyə və kəndçi və əməllərə qarşı mübarizəyə cəsarət etməsinlər, rus əksinqilabçılara müavinət göstərməsinlər. Yaşasın bütün cahanda əmələ hökmranlığı! Yoldaş matroslar, siz də öz yoldaşlarınızın dəvətinə icabət ediniz [müsbət cavab verin]. Şimdi zəhmətlə sərmayenin qızgın müharibəsi başlanmışdır. Rusiya əməlləri dörd illik qanlı müharibənin, bu qədər olan aclığın, milyonlarla İngiltərədə, Fransa, Almaniya, İtaliyada tökülən əmələ qanlarının müqəssirlərindən cavab gözləyirlər. Sizlər tətillər ilə Macarıstan və Rusiya Şura hökumətinə müavinət ediniz.”

Varşavada iğtişaş

Minsk - Varşava ətrafında polis ilə əməllər arasında qanlı müsadimələr vəqə olmuşdur [toqquşmalar baş tutmuşdur]. Əməllər çörək və iş istəyirlər. İki nəfər əmələ qətl edilmiş, 25 nəfər də yaralanmışdır.

SÜLH ƏTRAFINDA

Lion - Ali Müttəfiqlər Şurası qərar qoymuşdur ki, Şərqi Qaliçya Polşaya ve-

rilsin. Qaliçya Polşaya ilhaq edildiyi [birləşdirildiyi] üçün Romaniya ilə həmsərhəd olur. Fransa hökuməti bu xırda millətləri birləşdirib də Rusiya ilə Almaniya arasında möhkəm bir sədd təşkil etmək istəyir və böyləliklə, bolşevizmin Qərbi Avropaya keçməsinə mane olur.

Parisdə dağistanlılar xüsusunda

General Denikin tərəfindən Şimali Qafqaz hökuməti təzyiq edildiyi və sair Qafqaz cümhuriyyətlərinə Denikin təcavüz qəsdində olduğu münasibətilə Parisdə cavan cümhuriyyət mürəxxəsləri [nüməyəndələri] gərək Avropa mətbuatında, gərək Sülh Konfransı qarşısında olsun, müttəhid iqdamatda [birgə təşəbbüsdə] bulunmuşlardır. Bu halda onlar Balfura da icrayi-nüfuz etmişlərdir. Hakəza [Habelə] Rusiya işlərinə dara [vaqif] olan digər Avropa ricali-siyasiyyununa da [siyasi xadimlərinə də] icrayi-nüfuz etmişlərdir. Və nəticədə Sülh Konfransı bir heyəti-məxsusə [xüsusi heyət] ezam edir ki, Qafqazda cümhuriyyətlərə qarşı İngilis Komandanlığının etdiyi səhvlərini düzəltsin və dabravolların müəyyən xəttə çəkilmələrinə tədbir ittixaz eyləsin [tədbir görsün].

Türkiyə məsələsi Avamlar Kamerasında

İngiltərə Avamlar Kamerasında Türkiyə məsələsi haqqında hökumət üzvləri bəyanat vermişdir. Polkovnik Herbert Xariciyyə Nəzarətindən xəbər almışdır ki, Türkiyənin parçalanması Vilsonun 14 maddəsində olan əsaslara müvafiqdirmi, ya yox? [Sesil] Harmsvort cavab vermişdir ki, mən bu suala müsbət və ya mənfii

surətdə cavab verə bilmirəm, çünki sualda göstərilən parçalamaq barəsində mənim heç bir məlumatım yoxdur. Kapitan Ormsbi-Qor, öz növbəsində, xəbər almışdır ki, ərəblər Türkiyə hakimiyyəti altında qalacaqlarımı? Harmsvort bu suala cavab verməmişdir. O zaman məzkur [adı çəkilən] kapitan sual etmişdir ki, hökumətə məlumdurmu, Ənvər paşa və Tələt bəy nədə gizləmişlər? Harmsvort buna cavab vermişdir ki, Ənvər paşanın nədə gizləndiyi bizə məlum deyildir, lakin hökumət onun hərəkətlərinə görə ondan hesab tələb etməyi qərar almışdır. Sonra Xariciyyə naziri əlavə etmişdir ki, Türkiyəyə veriləcək sülh müahidənaməsinə [sazişinə] Ənvər paşanın təslim edilməsi haqqında xüsusi bir maddə daxil ediləcəkdir. Tələt paşanın da nədə olduğu hökumətə məlum deyildir.

İstanbul türklərdə qalır

Lion - Sülh Konfransı Avstriya məsələsini qurtardı. Türklərin Avropadan kənar edilməsi məsələsi barəsində hələlik heç bir şey qətl edilməmişdir. İngiltərə müsəlmanlarının inadına görə, onların əzətləri vəziyyətə görə İstanbul xəlifəliyin paytaxtı sifəti ilə qalacaqdır.

Türklər Türkiyə haqqında

“Hadisat” qəzetəsi sülh haqqında yazdığı məqaləsində deyir ki, türklər Avropanın asayışından ötrü lazımdırlar. Ola bilər ki, gələcəkdə müvazinə bizim statukumuzdan [status-kvomuzdan] asılıdır.

“Vakit” qəzetəsi də bu ruhda yaz-

maqdadır. Həmin qəzetədə Əhməd Səlahəddin bəyin “Sülh konfransında nə dəyərdim?” ünvanlı məqaləsi dərc edilmişdir. Məqalədə deyilir ki, hər yerdə yaşamaqda olan milyonlarca müsəlmanlar və türklər bütün qəlbləri ilə Türkiyə müqəddəratı ilə əlaqədardırlar. Hərgah siz istəməyirsiniz ki, müharibəni Avropadan Asiyaya gətirən irtica olmasın, o zaman vaxt var ikən indilikdə bunu fikir ediniz. Siz o zaman aqlınız və geniş məlumatınız sayəsində mənim tərəfimdən gizləndə saxlanan bir çox maddələri anlırsınız. Bunu da həmçinin anlırsınız ki, Türkiyə dünyanın asayışından ötrü lazımdır.

Asiyayi-Suğra

İyulun 20-də Liondan xəbər verirlər ki, Müttəfiqlərin Ali Şurası Asiyayi-Suğrada [Kiçik Asiyada, Anadoluda] yunanlıların və italyanların işğal edəcəkləri məntəqələrin sərhədi haqqında Venizelos ilə Titonini dinləmişdir. “Matin” qəzetəsinin yazdığına görə, hər tərəf Asiyayi-Suğrada hüddud xətti təyin edilməsinə razı olmuşlardır. Bu xətdən yunan və İtaliya əsgərləri keçməyəcəklərdir.

Müttəfiq komissiyonları

Yenə Liondan xəbər verirlər ki, Asiyayi-Suğrada yunanlılar tərəfindən edilən xəyanətlərə görə Türkiyə hökumətinin şikayəti münasibətilə Müttəfiqlərin Ali Şurası hadisələri təftiş və təhqiq etməkdən ötrü Asiyayi-Suğraya xüsusi bir komissiya göndərilməsini təhti-qərara almışdır.

CÜMƏ GÜNKÜ XƏBƏRLƏR

Hindustanda iğtişaş

Londondan xəbər verirlər ki, Hərbiyə Nəzarətinin verdiyi məlumata görə, Sinqapurda iğtişaş başlanmışdır. Qubernator şəhəri idareyi-örfiyyəyi-əsgəriyyə [fövqəladə hərbi vəziyyət] altında elan etmişdir. Avstraliya hərbi gəmisi “Sidney”in əzimatinə [gedişinə] mümaniət [maneçilik] göstərilib, asayışı bərpa etməkdən ötrü gəmi komandası sahələ çıxarılmışdır. Sonradan alınan xəbərlərə görə, asayiş bərpa edilib, həyat öz adı halına düşmüşdür. Üç nəfər Çin və bir nəfər Yaponiya təbəəsi qətl edilib, bir neçə adam da yüngül yaralanmışdır.

Pəncab üsyanı

“V. K.” qəzetəsi iyulun 18-dən xəbər verir ki, Hindustanın məşhur şairi Rabindranat Taqor Hindustan vis-kralına məktub yazıb Pəncab üsyanı yatırıldığı zaman ingilislər tərəfindən göstərilən zülmələr müqabilinə protesto etmişdir. Məzkur [adı çəkilən] şair dərbar rütbəsinədən imtina edir.

Ümumi tətillər

- İsveçrədə olan sosial-demokratlar iyulun 20-21-nə təyin edilən tətili təxirə salmağı təhti-qərara almışlardır.

- İtaliya dəmiryollarının Mərkəzi Şurası ümumi tətildə iştirak etmək məsələsinin məhəlli [yerli] ittifaqlara vagüzar edilməsini [tapşırılmasını] təhti-qərara almışdır. “A.” qəzetəsinin verdiyi xəbərə görə, məzkur [deyilən] Şura istefa vermişdir. Təzə intixab edilən [seçilən] Şura tətil tərəfdarı olduğunu izhar etmişdir.

Hamburqda

Hamburqdan xəbər verirlər ki, ərzaq azlığına görə böyük iğtişaşlar başlandı-ğından, şəhər idareyi-örfiyyəyi-əsgəriyyə [fövqəladə hərbi vəziyyət] altında elan edilmişdir. Spartaklar ümdə dəmiryol istasyonunu əllərinə keçirməyə müvəffəq olmuşlardır. Sonradan həman istasyon geri alınmışdır.

Lehistan

İyulun 20-də Nauendən xəbər verirlər ki, Almaniya-Lehistan [Polşa] cəbhəsində müharibə hərəkəti dayandırılmışdır. Lehistan qaraqol əsgərləri hər gün hüddud xəttini keçməkdədirlər.

Şimali Amerikada

“R. S.” qəzetəsinin verdiyi məlumata görə, Amerika Senatının üzvü yaponiyalıların Amerikaya mühacirət etmələrini qadağanedici bir qanun layihəsinin hazırlanmasını tələb etmişdir.

XARKOVDA

Təqribən 8 gün bundan əvvəl, cümə günü Xarkovdan çıxıb Rostov təriqi [yolu] ilə şəhərimizə varid olan [gələn] bir nəfər müsəlman studentini ilə müsahibədə bulunduk. Mumaileyh [adı çəkilən şəxs] bizə böylə məlumat verdi:

Xarkovun işğalı barəsində məhəlli [yerli] qəzetələrdə verilən xəbərlər doğrudur. Çoxdan bəri Dabravol ordusu Xarkovu işğal etməyə hazırlaşdı. Zatən bolşeviklər bunu düşünmüşdülər. Ona görə də pişəzvəqt [qabaqcadan] şəhəri təxliyəyə başlamışdılar. Şəhərdə olan bir

çox ləvazimi-hərbiyyəni çıxarmışdılar. Nəhayət, dabravollarla bolşeviklər arasında şəhərin kənarında qızğın bir müharibə vəqə oldu. Bolşevik qoşunları ricətə [qaçmağa] məcbur olub şəhəri tərk etdilər.

Sonra şəhər içində də müharibə vəqə olmuşdu. Fəqət bu müharibə çox müxtəsər olmuşdu. Şəhər az xəsarətdə olmuşdu.

Dabravollar şəhəri işğal etdikləri kimi dərhal orada Nikolay üsulu bərpa etdilər. Şəhərdə təşkil edilən kontr-razvedka [əks-kəşfiyyət] bolşevikləri axtarmağa başladı. 100 nəfər əmələni tövqif [həbs] edib həpsini bir gündə gülləboran etdilər. Bu əməllər arasında bir-iki nəfər müsəlman əmələsi də var idi.

Bu da məxfi qalmaya ki, bolşeviklərin dövründə Xarkovda “Hümmət” təşkilatı da var idi ki, başçısı da Tağı Şahbazi idi. Dabravolların xüruçundan [çıxışından] 5 gün əvvəl Tağı Şahbazi başqa bir çox student yoldaşları ilə bərabər Moskvaya doğru əzimat etmişlərdi [yola düşmüşdülər].

Xarkovda hər nə qədər müsəlman studentləri var idisə, həpsi sağ və salamatdırlar. Şimdi Xarkovda qalan studentlər bolşeviklikdə ittiham edilməyənlərdir ki, yalnız propusk [icazə vəsiqəsi] ala bilmədikləri üçün Xarkovda qalmağa məcbur olmuşlardır.

Bu günlərdə Xarkovun 70 verstliyində olan Obuxov şəhəri bolşeviklər tərəfindən işğal edildiyi üçün Xarkov dabravolları və burjuyları arasında dəhşətli həyəcan vardır. Çox mümkündür ki, yaxın bir zamanda Xarkovu bolşeviklər yenidən işğal edəsinlər.

Azərbaycan xüsusunda gərək bolşeviklər, gərək dabravollar mətbuatında bir çox şeylər yazılırdı. Bolşeviklər iri xətlərlə “Azərbaycan dabravollara qarşı hərbi elan etmişdir” deyər qəzetələrində yazmışdılar. Həm bundan artıq dərəcədə məmnun olurdular. Onların danışığında öylə görünürdü ki, Azərbaycana bir o qədər ədavət bəsləməyirlər. Bəlkə, icab edərsə [lazım gələrsə], Azərbaycan ilə uyuşa bilirlər. Fəqət dabravollar əksinə idi. Hər gün yeni cümhuriyyətlər barəsində bir səfsətə yazırlar. Dəfəatla dabravollar tərəfindən Bakının işğal edildiyi xəbəri verilirdi. Dabravollar öz qəzetələrində Azərbaycan ilə bolşeviklər arasında ittifaq bağlandığı haqqında xəbərlər dərc etmişlərdi.

Xarkovda artıq dərəcədə bahalıq vardır. Yollarda çox əziyyət edilir.

DAĞISTAN ƏHVALI

Dərbənddən

Dərbənddən bu günlərdə varid olmuş [gəlmiş] mötəbər bir zatın rəvayətinə görə, bu son vaxtlarda Denikin kazakları Dərbənddə olmanın rəzalətlər yapırırlar. Belə ki, bir gecə olmayır ki, onlar bir neçə müsəlman dükənini talan etməsinlər. Keçənlərdə bir dükən talan etdikdə, dükənçi müsəlmanın da başını kəmişlərdi. Bu xüsusda müsəlmanlar dabravolların başçılıqlarına hər nə qədər şikayətlər etsələr də, bunların şikayəti bisərəncam [nəticəsiz] qalır.

Keçənlərdə camaat tərəfindən intixab edilmiş [seçilmiş] yeni şəhər duması Denikin nümayəndəsi əmri ilə qovulub,

yerinə köhnə дума qoyulmuşdur. Şəhərdə bu günlərdə bir kontr-razvedka [əks-kəşfiyyət] əmələ gəlmişdir. Bunlar şübhə eylədikləri adamları axtarırlar. Ömər bəy Heydərovu Azərbaycan agentidir deyə axtarıb, nəhayət, evini də təftiş etmişlərdir. Dərbənd cavanlarını bunlar bir az rahat qoymayırlar. Dərbənddə gecələr atışma olur. Gecələr şəhər içində gəzmək mümkün deyildir.

Azərbaycan sərhədini keçdikdən sonra Belici mövqifində [stansiyasında] kazaklar qatarlara soxulub sərnəşinləri axtarırlar. Bəzən onların pullarını alıb, sonra yarımstansiyada düşüb qaçırlar. Bu barədə şikayət edildikdə heç bir nəticə verməyir.

Dabravollar Azərbaycanın ruslarla etdikləri hüsn-müamələdən [yaxşı rəftardan] razıdırlar və iqrar edirlər ki, Azərbaycanda ruslara yaxşı baxır[lar]. Fəqət Gürcüstandan çox narazıdırlar və deyirlər ki, gürcülər bütün rusları xidmətindən kənar etmişlərdir.

* * *

Neçə gün bundan əvvəl Dərbənd ziyalılarında İsmayıl Mehdizadə yatalaq xəstəliyindən vəfat etmişdir. Mərhum gərək mətbuat, gərək məktəb və gərək səhnədə olsun, artıq xidmətlər göstərmişdir. Keçənlərdə Dərbənddə nəşr olunan “Azad Dağıstan” qəzetəsində də ciddi surətdə iştirak edirdi.

Dağıstan istiqlaliyyəti və Kuban Radası

Kuban nahiyə Radasının Sülh Konfransında olan heyəti sədri Biç Dağıstan Cümhuriyyətinin Dabravol ordusu tərəfindən dağıdılması münasibətilə Dağıs-

tan Cümhuriyyətinin Xariciyyə naziri Bammatov namına iyunun 8-də göndərdiyi cavab notasında general Denikin hərəkatını zəmm etməklə [pisləməklə], o cümlədən yazır ki, Şimali Qafqaziyada asayiş və tərəqqini sıxı coğrafi təmas, qarşılıqlı hörmət və ehtiram, hər iki tərəfin istiqlaliyyətini etiraf etmək əsası ilə iqtisadi mənfəətlərin ümumiləşməyi təmin edə bilər. Kuban kazakları Şimali Qafqaziya Cümhuriyyəti millətləri ilə mehribanlıq və sülh ilə yaşamaq istəyir. Onların arasında ixtilaf salmaq təşəbbüsü Kuban əhalisi mənafeyinə düşmənanə bir əqd hesab edilib onun əleyhinə mübarizə ediləcəkdir.

TÜRKİYƏDƏ TÜRKİYƏ HAQQINDA AVROPA MƏTBUATI

Fransanın Türkiyədəki siyasəti

Türkiyə haqqında Avropa mətbuatı bir çox məqalələr yazmaqdadır. Bu məqalələrdən bəzilərini oxuyuculara bildirmək üzrə İstanbul qəzetələrindən iqtibas etdik.

2 təmmuz tarixli “Aksion fransız”dan: “Dördüncü dəfə olaraq Müttəfiqlər Osmanlı imperatorluğunun taleyi haqqındakı fikirlərini təbdil edirlər [dəyişdirirlər]. 1915 və 1916 sənələrində münəqid etilafnamələr [imzalanmış sənədlər] ilə Türkiyənin, italyanların da bir mövqeyi olmaq üzrə Fransa, İngiltərə və Rusiya arasında təqsimi [bölünməsi] düşünlü müştü. Bu etilaf [sənədlər] Konfransın məsələyə vəzi-yəd etməsinə [əl qoymasına] qədər uyquya daldılar. O zaman

vəkalətlər üsulu meydana çıxdı. İstanbul Amerikaya verildiyi halda, Fransaya kəndisini qayət az əlaqədar edən Bəhri-Siyah səvahili [Qara dəniz sahilləri] qalırdı.

Birdən-birə İngiltərə Konfrans hüzuruna bir maharaca çıxardı. Konfrans bunu dinlədikdən sonra ən eyi surəti-həllin İstanbulu türklərdə buraxmaq olduğunu gördü.

Məsələ bu şəkildə ikən Damad Fərid paşanın məktubu və aldığı cavab işə başqa bir rəng verdi. Vokresson mürəxəslərinin [nüməyəndələrinin] zəmin və zamanə müvafiq olmayan nüməyişləri, üsula müxalif millətçiliyi əvvəlcə zətan zikr etdiyimiz [dediyimiz] səbəbə müstənid olduğu [istinad etdiyi] bu gün vəzəhən [açıq-aşkar] anlaşılmaqdadır. Bu da İstanbulda icra edilməkdə olan şantajın səmərasıdır.

Gənc Türklərin bəzilərini məmləkətdə təhrik etmişlər. Əhalini ayaqlandıracaq iqtidarı mövcud olduqca, əski türklərlə müfid [faydalı] bir təzədə qonuşmaq mümkün olamayacağını dərk etmək müşkül bir şey deyildi. Müzəffəriyyətimizin İttihad və Tərəqqi Komitəsinin vücudunu məhvə kafi gələcəyinə hökm etməklə çox xəta edildi. Şunu anlamadıq.”

Türkiyə mürəxxəsləri haqqında

Türkiyə mürəxxəslərinin [nüməyəndələrinin] Parisə əzimetləri [yola düşmələri] münasibətilə “Jurnal” qəzetəsi yazır:

“Vəqayeni [hadisələri] izah etmək üçün daima bir bəhanə bulmaq lazım olduğu üçün, bunun üzərinə türklərin də qeyri-qabili-müdafə müddəiyyət dərmiyən etdikləri [müdafə ediləcək bir yanı ol-

mayan iddialar meydana atdıqları] irəliyə sürüləcəkdir.

24 həziran [iyun] Osmanlı heyəti-mürəxxəsəsinin verdiyi müxtirədə [yazılı müraciətnamədə] Babi-alinin [Osmanlı hökumətinin] Misir, Tunis və hətta Cəzayir üzərindəki hüquqi-sabiqəsindən [keçmişdəki haqqından] bəhs edilmirdi? Birinci Osmanlı notası və heyəti-mürəxxəsələri rəislərinin Müttəfiqin [Müttəfiqlər] məclisini incəliyindən dolayı heyratə düşürən bəyanatı-şifahiyyəsinə sonra çox qərib [qəribə] bir xəta! Türkiyəni idarə edən adamların zehniyyəti haqqında yanlış fikirdə bulunduğunu bir çox kimsələr iddia edirlər.

İttihad və Tərəqqi Komitəsinin icraatı məmləkəti qanqren etmişdir. Türkiyə təshih qəbul etməz [düzəlməz].

Halbuki həqiqət büsbütün başqa. Türkləri köçəbə bir əşirət olmaq üzrə tələqqi edənlərin [qiymətləndirənlərin] xilafına olmaq üzrə bir Osmanlı hissi-millisi mövcuddur, türklərin kəndi böyük mazilərini [keçmişlərini] unutmamışlardır.

Digər tərəfdən, İttihad və Tərəqqi Komitəsi on sənəlik diktatorluğu zamanında məmləkətdə qəvi [güclü] bir surətdə təəssüs etdiyi [yerləşdiyi] də səhihdir. Bir qaç rəisi düşürən fəlakəti-üzma [böyük fəlakət], kadrolar heç bir təsir icra edəmməmişdir. Alman məmləkətini qırmaq istəyib də, fransız tərəfdarlığında bulunan zəvatın [şəxslərin] mövqeyi olduqca müşküldür. Onlar fəzlə milliyyətçilik etmək məcburiyyətindədirlər. Hər yerdə, Macarıstanda, Ukraynada, Qafqaziyada bizə xidmət etmək istəyən adamları tərk etdiyimiz kimi, bunları da kəndi hallarına buraxacağıyız?”

“Over” qəzetəsindən:

“Keçən gün ən böyük bir laqeydi ilə [laqeydliklə] Dörtlər Məclisinin «xəstə adam»ın yuvasını təqsimə [bölüşdürməyə] qərar verdiyindən bəhs olunurdu. Fəqət bu proje «Osmanlı imperatorluğunun türklərlə məskun olan əqsamına [türklər yaşayan hissələrinə] tam və mütləq bir hakimiyyət bəxş olunacağı» vəd edən Vilson prinsiplərinin 12-ci maddəsi ilə nasıl qabili-təlif olar [necə uyğunlaşar]? Osmanlı imperatorluğu daxilində türklərlə məskun olan Ankara ilə Bursa vilayətindən qeyri əqsam yoxmudur? Rumlarla ermənilər tərəfindən irəliyə sürülən statistiklər nə qədər tərəfgirana olursa-olsun, əksini göstərir.”

“Aksiyon fransız” qəzetəsi isə müvafiq qəsurəti-təsviyələrin müvafiq olduqları yerlərdə qəbul edilmələri lazım gəldiyini və sanki artıq Rusiya mövcud deyilmiş kimi ortaya sürülən Türkiyənin müqasiməsi [bölüşdürülməsi] vəxim [təhlükəli] nəticələr tövlid edə [əmələ gətirə] biləcəyini bəyan etdikdən sonra deyir ki:

“İstanbulda bir dövləti-müəzzəməninin [böyük dövlətin] yerləşməsi Avropada sərbəstli və müvazinətlə qabili-təlif olmayacağına təxəttür edincə [Avropada sərbəstlik və müvazinətlə uyğunlaşmayacağına yada saldıqda], Osmanlı imperatorluğunun tamamıyyəti-mülkiyyəsi [torpaq bütünlüyü] düsturu zində [canlı, diri] bir həyatla yenidən canlandı. İngiltərə Hindistandakı əmniyyəti əsəbətini [təhlükəsizliyinin şərtlərini] irəliyə sürərək bunu qəbul etdi və məqami-xilafətin ixtiyarı Türkiyənin əlində bulunması cahani-islami idarə etmək iddiasında bulunan gənc və millətpərvər Ərəbistanın əlində bulun-

masından daha münasib olacağını anladı.”

“Exo de Pari” qəzetəsindən:

“Osmanlı dövlətinin məhv və inqirizindən [çöküşündən] məzərrətdən [ziyandan] başqa bir şey əldə edəmməyəcəyiz. Biz əsrlərcə bu ən fəna müqasiməyə [bölüşdürməyə] səssiz mümaniət etmədik [mane olmadıq]. Fəqət bu oyun çoxdan oynandı. Türkiyə böyük alman projesinin ikmalından [başla çatmasından] sonra məğlub olmaq və hakimiyyətinin bütün əski düşmənlərinə iltica etməklə [pənah aparmaqla] alman mahiyyətini üzərindən silmə bilərdi. Bundan sonra Türkiyə ayaqda dura bilmək üçün müttərid [müntəzəm] və əzmkarana bir fəaliyyət göstərməli idi.”

Yeni üsul mitinq

İzmirin yunanlılar tərəfindən işğalı münasibətilə İstanbulda zühura gələn böyük nümayiş və mitinqlər şimdiki də başqa bir şəkildə, yeni bir üsulda davam edir. Bu üsul üzrə hər protestocu türk açıq kart-postal [poçt açıqcası] ilə Parisdəki Dörtlər Məclisinə protestolar göndərməkdədir. Göndərilən kart-postalların ədədi milyonlara çatır. Bir nümunə olmaq üzrə İstanbul mətbuatından alıb buraya nəql edirik:

“İstanbulda (...) səfərxanası vasi-təsilə Dörtlər Məclisi-Alisinə

İzmirin yunanlılar tərəfindən işğalını şiddətlə protesto ilə bu haqsızlığın təmirini rica edirəm.

İzmirli Vəli Hüseyin”

Berqam hadisələri

Yunan əsgərləri Berqam[a] şəhərini işğal etdikdən üç gün sonra türklər qəf-

ləti hücum ilə yunanlıları şəhəri təmizləməyə məcbur etmişlərdir. Ermənilər öz kəlisələrində gizlənməmişlərdir. Türklər ermənilərin məsuniyyəti-şəxsiyyətlərinə [şəxsi toxunulmazlıqlarına] söz verib evlərinə getmələrini təklif etmişlərdir. Ermənilər türklərin təklifini rədd etmişlərdir.

Üsyan yatırılmışdır

Yunan məmurları Əhmədlidə olan başçılardan 17 nəfərini məhkəməyə hərbiyyəyə vermişlərdir. Bunlar həman şəhərin İtaliya əsgərləri tərəfindən işğalına mümaniət [manecilik] göstərmişlərdir. Tutulanların 16 nəfəri asılacaqdır.

Frakiya məsələsi

“Ələmdar” qəzetəsinin məlumatına görə, Parisdə olan Türkiyə sülh heyəti nümayəndəsi [Əhməd] Tofiq paşa [Okday] İstanbulla Sultan həzrətlərinə iki teleqraf göndərmişdir. Teleqraflarda deyilir ki, Türkiyə məmləkəti salamat qalacaqdır. Tofiq paşa Parisdə məşhur siyasət xadimləri ilə görüşmüşdür. Onlar da bu məsələ haqqında müsbət rəy vermişlərdir.

İRAN İŞLƏRİ

İran və bolşeviklər

Lütfabaddan “Rə’d” qəzetəsinə xəbər verirlər:

Bolşeviklər Aşqabadı işğal etdikdən sonra toplardan xarab edilmiş olan yerləri təmirə başlamışlardır. Onlar şəhərin ətrafında böyük səngərlər və istehkamat [istehkamlar] hazırlamaqdadırlar ki, buradan Tazəşəhərə hücumla başlasınlar.

Bolşeviklərin qüvvəsinin miqdarı məlum deyildir. Bolşeviklərin Aşqabadı işğal etmələri İran sərhədində yaşayan əhalini böyük həyəcan və təşvişə salmışdır. Sərhəd əhalisi Xorasan həvalisinə [ətraflarına] müraciətən onları müdafiə etməkdən ötrü lazımı tədbirlər görülməsini rica etmişlərdir. Hökumət tərəfindən bolşeviklərin İran sərhədinə təcavüz etməyə imkan verməmək üçün sərhədin bir çox yerləri möhkəmləşdirilib istehkamat yapılmışdır.

Azərbaycan sərhədində

Makudan teleqrafla “Rə’d” qəzetəsinə xəbər verirlər ki, neçə gün bundan əqdəm [qabaq] bir neçə nəfər erməni Ərəbtaxta deyilən kəndə gəlib oranın müsəlman əhalisinə silahlarını tərək və ermənilərə təslim olmasını təklif etmişlərdir. Müsəlmanlar iki saat möhlət istəyib və müzakirədən sonra təslim olmayıb mübarizə və müharibədə bulunmağı təhti-qərara almışlardır. Ermənilər gəldikdə onların arasında şiddətli müharibə başlanıb, bir qədər vuruşmadan sonra ermənilərdən bir çox ölənlər və yaralanan olub, 100 nəfər də əsir alınmışdır. Müsəlmanların əlinə bir çox tüfəng, patron və beş dənə pulemyot keçmişdir. Ölənlərdən bir polkovnikin cibindən bir kağız tapılmışdır ki, onunla həman şəxsin müsəlmanları tərksilah etməkdən ötrü göndərilməsi təsdiq edilmişdir.

Təbrizdə şiddətli yağış

Axır günlər Təbrizdə şiddətli yağışlar yağdığından şəhəri sel basıb Xətib məhəlləsini xarab etmişdir. Səldən 80 ev dağılıb, insan tələfatı olmuşdur.

Əfqanların təcavüzü

Məşhəddən teleqrafla xəbər verirlər ki, axır vaxtlar əfqanlar İran sərhədinə yaxınlaşıb oralarda yaşayan əhalini qətl-qarət etməyə başlamışlardır. Hökumət tərəfindən sərhədə bir qədər qoşun göndərilib və eyni zamanda sərhəddəki əfqan hökuməti məmurları ilə müzakirəyə şüru edilmişdir [müzakirələrə başlanmışdır].

Türküstan qaçqınları

Yenə həman qəzetəyə xəbər verirlər ki, Aşqabaddan qaçmış olan 61 nəfər rus və erməni menşevikləri İran sərhədində qaraqol dəstələri tərəfindən tərksilah və həbs edilib Məşhadə gətirilmişlərdir.

Hacı Əhməd

Qəzvindən xəbər verirlər ki, Kiçik xanın birinci müavinlərindən olan məşhur Hacı Əhməd Kəsmeyi Cəngəldə tövqif [həbs] edilib və bu günlərdə mühafizə altında Qəzvinə gətirilmişdir.

Xorasan sərhədlərində

Gilandan raporla məlum edirlər: Hökumət tərəfindən Səngdivara məmurlar göndərilib orada yaşayan əhalinin halından müttələ [xəbərdar] olmuşlardır. Bolşeviklərin sərhədə yaxınlaşmaları münasibətilə Günəvə və Səngdivar tərəflərində istehkamət yapılmışdır. Mavərayi-Bəhri-Xəzərdən [Zakaspiyskdən] Gilana bu günlərdə təzədən iki min nəfərdən ziyadə qaçqın varid olmuşdur [gəlmişdir]. Türkmənlərdən bir çoxları qaçqın olmayıb, bolşeviklərə rəğbət və tabe olmuşlardır. Çohçə və Ləhənd türkmənləri bolşeviklərlə bərabər işləyib onlara kömək edirlərmiş.

Türkmənlərin istidası [xahişi]

Şirvandan xəbər verirlər ki, türkmənlərin rəisi olan polkovnik Hacı Murad sərhəddəki teleqrafxanaya gəlib Xorasan valisinə teleqrafla müraciətən bir neçə nəfər türkmənin müsəlləh [silahlı] olaraq İran torpağına keçib valinin hüzuruna qəbul olmalarına icazə verilməsini rica etmişdir. Türkmənlər bir çox mühüm məsələlər barəsində İran hökuməti ilə müzakirətdə bulunmuşlardır.

Bəxtiyarların üsyanı ətrafında

İsfahandan “Rə’d” qəzetəsinə xəbər verirlər:

Bu gün Sərdar Zəfər ilə Sərdar Əsəd və Əmir Mücahid bəxtiyarların tərəfinə hərəkət edib onlarla sülh müzakirətinə şüru etmişlərdir [başlamışlar]. Cəfərqulunun öldürülməsi barəsində verilən xəbərlər doğru deyildir.

Şahsevənlərin şərəfəti [yamanlığı, fitnə-fəsadi]

Zəncandan xəbər verirlər ki, Şahsevən süvariləri Gərmərud və Xalxal tərəflərində neçə gündür böyük qətl-qarətdə davam edirlər. Dinc əhali onların hərəkətindən təngə gəlib hökumətə müraciətən kömək istəmişlərdir. Neçə gün bundan əqdəm [qabaq] quldurlar Zəncandan Təbrizə gedən bir karvanı qarət edib yüz min manatlıq mal və qızıl pul aparmışlardır. Bu günlərdə hökumət tərəfindən Sarım əs-Sultan və Bahadır əs-Sultanın sərkərdəliyi ilə min nəfərdən ibarət bir süvari dəstəsi göndərilib quldurların dərdəst edilməsindən [tutulmasından] ötrü lazımı tədbirlər görülmüşdür.

İran şahının Avropa səyahəti

“İran” qəzetəsində Rəisi-vükəla [Baş nazir] Vüsuquddövlənin imzası ilə dərc edilmiş bir elanda denilir ki, Avropa müharibəsi bitdiyindən dolayı əlahəzrət Sultan Əhməd şah qeyri-rəsmi olaraq altı ayliğa xəstəliyini dəf etməkdən ötrü zilqədənin axırında Ənzəli təriqi [yolu] ilə Avropaya əzimet edəcəkdir [yola düşəcəkdir]. Bu günlərdə Təbrizdən vəliəhd Tehrana varid olacaq [gələcək], şah həzrətləri Avropadan qayıdanadək paytaxtda bulunacaqdır. Tehran qəzetələri şahın bu Avropa səfərinə böyük əhəmiyyət verib, bundan bəzi nəticələr gözləyirlər.

**NƏZARƏTLƏRDƏ
[NAZİRLİKLƏRDƏ]**

- Bu vaxtdək Maliyyə Nəzarətinin şəhər dairəsi üçün vergi polisi mövcud idi isə də, mədən dairəsində böylə polis yox idi. Maliyyə Nəzarəti bunu nəzəri-ətibara alaraq Balaxanı-Sabunçu dairəsində də bir vergi polis[i] təsis haqqında qanun layihəsi tərtib verib Vükəla Şurasında təsviblə [Nazirlər Kabinetində razılaşdırmaqla], bu günlərdə təsdiqdən ötrü Məclisi-Məbusana idxal etdiriləcəkdir.

- Maliyyə Nəzarəti tərəfindən üzüm-dən qayıran şərəblərə aksiz təyini haqqında bir qanun layihəsi tərtib verilmişdir ki, bu günlərdə Vükəla Şurasına təqdim ediləcəkdir.

- İşbu günlərdə Xariciyyə Nəzarətinə Şamaxı, Quba və Azərbaycanın başqa

yerlərində 1918-ci sənədə müsəlmanların başlarına açılmış fəlakəti təyin üçün intixab edilmiş [seçilmiş] Fövqəladə Komissiyasının məlumatını havi [ehtiva edən] materiallar varid [daxil] olmuşdur ki, mətbuat vasitəsilə elam olmaqla [bildirilməklə] bərabər, xırda kitabçalar şəklində nəşr ediləcəkdir.

- Hal-hazırda Şamaxı ilə Kürdəmir miyanındakı [arasındakı] şose yolunda böyük hərəkət müşahidə olunmaqdadır. Fəqət yolun fəna halda bulunması hərəkətə mümaniət [maneçilik] göstərməkdir. Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] Türuq və Məabir Nəzarətinə [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyinə] müraciətən rica etmişdir ki, müyəssər olarsa, həman yol qaydaya salınsın. Bundan ötrü də qaçqınlardan istifadə etmək olar.

- Hal-hazırda Azərbaycandakı qaçqınların hesabı nəhayət dərəcədə böyük olduğu üçün gənc Cümhuriyyətin xəzinəsinə təsir edəcəyini nəzərə alaraq, Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti qəza qaimməqamlarına və qəza məmurininə [məmurlarına] müraciətən rica etmişdir ki, xalq arasında növbənöv ianə yolları açılınsın. Bundan ötrü Nəzarət tərəfindən xüsusi ianə dəftərçələri tərtib verilib göndərilmişdir.

- Şimali Qafqaziyadan Bakıya gələn qaçqınlardan Yalama mövqifində [stansiyasında] malları üçün Bakı mövqifindəki yol xərci alınır. Əlavə, Bakıda da yeni fraxt [daşınma xərci] tələb edilir. Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti işbu məsələ

haqqında Türuq və Məabir Nəzarəti ilə etiləfə [razılığa] gəlmişdir.

- Şamaxı qəzası qaçqınlarının əksərisi torpaq və ziraət və fəllahət [əkinçilik və kənd təsərrüfatı] alətlərindən məhrum olduqlarından çöl işlərinə başlamayacaqlarını bildirərək, Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti Beynəldarə Komissiyonundan [idarələrarası Komissiyadan] rica etmişdir ki, təcili surətdə işbu məsələ haqqında lazımi tədabir ittixat edilsin [tədbirlər görülsün].

- Son vaxtlarda tamaşaxana və xüsusən bulvar və bu kimi yerlərdə bir çox saillik [dilançilik] edən ətfal [uşaqlar] görülməyə başlamışdır. Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti bunun önünü almaq qəsdilə Bakı qradonaçalnikinə müraciətən rica etmişdir ki, böylə çocuqlar polis məmurları vasitəsilə alınıb Mərkəzi Ev Komitəsi cənbindəki [nəzindəki] Ətfala Yardım Bürosuna göndərilsin. Zira bu barədə Mərkəzi Ev Komitəsinə məlumat verilmişdir.

MƏTBUAT

Azərbaycan-Gürcüstan münasibəti necə olmalıdır? Şübhəsiz, bu suala hamının bir cavabı var: Dostanə, bəradəranə [qardaşcasına].

Gürcüstan ilə Azərbaycan arasında əqd edilmiş olan siyasi-tədafəi ittifaq [siyasi-müdafiə ittifaqı] daha da genişləndirilərək iqtisadca da birləşməli, yekdigərinə hər daim müavinət və müzahirət [kömək] göstərməlidirlər. Fəqət nasıl?

“B. J.” nam [adlı] gürcü qəzetəsi Azərbaycan-Gürcüstan münasibətinə həsr etdiyi silsileyi-məqalətdə [məqalələr silsiləsində] məsələni bir kərə qələm cızması ilə həll edir. “Gömrükxanalar götürülsün, sərhəd açıq olsun, mübadilə sistemi ləğv edilsin. Azərbaycanın malı bir qəzadan digərinə necə asudə gedirsə, Gürcüstana da öyləcə sərbəst buraxılsın” deyir və bunun ziddinə olanları Azərbaycan və Gürcüstan düşməni, xain elan edir.

Rusca “Azərbaycan” rəfiqimiz məsələyə öylə baxmayı. Onun zənnincə:

“Madam ki bir məmləkət müstəqil yaşayır, o halda şimdiki cahan münasibəti-iqtisadiyyəsi təqazası [tələbi] ilə gömrükxanalar olmalıdır. Hökumətin borcudur məmləkətə gətirilən və buradan aparılan malları kontrol altına alsın və idxalat həm ixracatı bir nizama, qaydaya salsın. Ümumun keçirməkdə olduğu şiddətli iqtisadi və mali müşkülət [maliyyə çətinliyi] zamanında başqa dürlü olammas.

Əlbəttə, hamımız biliriz ki, Gürcüstan həmişə kənardan aldığı taxıl ilə dolandır. Ona neft məhsulətə da lazımdır. Fəqət bunu da biliriz ki, Azərbaycan dəxi ildə kənardan 7 milyon pud taxıl alırdı. Şimdi ancaq qənaət və bir də pambıqçılıq ölməklə taxıl əkininin artması nəticəsində özgəyə möhtac deyil və hətta qonşularına da kömək edə bilir.

İki qonşu millətin ittifaqı bittəb [təbii ki], yalnız dava meydanında hərbi ittifaqla məhdud qalammaz. Hər bir siyasi məsələnin həllində iqtisadiyyat dəxi təbii surətdə meydan alır. Bu nöqteyi-nəzərdən Azərbaycanla Gürcüstan kəndi münasibəti-iqtisadiyyələrini başqalarına

nisbətən daha yüngül şərait və yekdigərinə qarşı imtiyazlar əsası ilə təyin etməlidirlər.

Azərbaycan hökuməti bu uğurda iqdamatda [təşəbbüsdə] bulunmuşdur. Bu vaxtədək taxıl ixracı məmnü [yasaq] ikən, indi Gürcüstana külli miqdarda taxıl buraxmışdır. Hətta nəticədə Azərbaycanın daxilində çörək bahalanmışdır. Fəqət Azərbaycan öz camaatının ehtiyacını və bazarının vəziyyətini də nəzərə almalıdır.

Azərbaycan hökuməti nə ilə mümkün isə gürcülərə kömək etməyə səmimi-qəlbədən hazırdır. Lakin bunu da hesaba almaq məcburiyyətindədir ki, bu il ancaq 50% əkin qalmışdır və gələcəkdə dəxi Gürcüstanı müntəzəmən o qərar ilə təchiz etməlidir ki, öz camaatı da ac qalmasın.

Biz ümum sair məhsulət [bütün digər məhsullar] ilə də yekdigərimizi bu əsas üzrə təchiz etməliyiz.

İştə, bizim iqtisadi münasibətimizi böylə olmalıdır. İki müstəqil dövlət arasında başqa yol ola bilməz.

Gürcü siyasi dairələri əmin olmalıdır ki, keçirdiyimiz təhlükəli bir zamanda iki müttəfiq dövlət hər iki millətin rifahi-halı üçün bərabərcə çalışacaq və ümumi iş uğrunda müvəffəqiyyətlə mübarizə edə bilmək üçün nələri varsa, insaf üzrə bölüşəcəkləridir.”

- Sülh Konfransı tərəfindən Türkiyə heyəti-mürəxxəsəsi müxtirəsinə [nümayəndə heyətinin rəsmi müraciətinə] verilmiş olan cavab İstanbul qəzetələri tərəfindən ciddi surətdə müzakirə edilməkdədir. Bu xüsusə çox mütaləələr təxsis edilir [tədqiqatlar, qənaətlər ayrılır]. Əzcümlə [o cümlədən] sərbəst millətçilər

naşiri-əfkarı [fikirlərini yayan orqanı] olan “Təsviri-əfkar” qəzetəsi həman cavab haqqında yazdığı bir məqaləsində deyir ki:

“Vüzərə böhranı ehtimalı ağır nəticələrlə xitampəzir olmalı [başla çatmalı] idi. Klemansonun Parisdə mürəxxəsələrimizə vermiş olduğu cavab buna qəti bir dəlidir. Durbin [uzaqgörən] mütəfəkkirlər, heç şübhəsiz, bu işin bizim arzularımızı rədd edilməkdən ibarət olduğunu anlarlar. Burası vəziyyətimizin nə qədər böhranlı olduğunu isbat edir və müqəddəratımız haqqında qəbul olunmuş rəhmsiz qərarları bir dərəcə andırır. Nə yazıq ki, bizi diri-diri qəssabxanaya çəkirlər də, nicat qapısı tapmağı bacarmayı. Hənuz yekdigərimizi parçalamağı, mənsəb davasını davam etdiririz. Bədbəxt vətən mövcudiyətini qeyb etdikdən sonra hankı valinin dalınca qoşacağı, əcəba. Klemansonun mürəxxəsələrimizə müraciətən qullandığı sözlərdən də qəti və şiddətli hesab tələbi təsəvvür olunarmı? O dərəcə şiddət və qətiyyətlə müşkül vəziyyətimiz haqqında bizdən hesab tələb edilir, günümüzün keçmiş olduğunu bundan da aydın təsvir etmək üçün daha başqa bir vəsilə varmı idi? Gözümüzü açıb qarşımızda bulunan uçurumu görmək üçün daha nə gözləyiriz? Başımız üzərindəki təhlükə barı bizi düşündürməyirmi?”

Radikal fırqəsi mürəvvici-əfkarı olan “İləri” qəzetəsi dəxi eyni məsələ haqqındakı bir məqaləsində deyir ki:

“Konfrans bizə gözəl bir ibrət dərsi verdi. Fəqət ondan istifadə edə biləcəkmiyiz? Müxtirəmizə cavabən verilmiş

olan notada deyilir ki, Türkiyə mütəliflərə [Etilaf dövlətlərinə; Antantaya] qarşı silah qaldırması və məğlub olmuşdur. Etilaf dövlətləri hazırda ağır bir məsələnin həlli qarşısında bulunur: Türkiyə imperiyası daxilində yaşayan müxtəlif millətlərin müqəddəratını təyin etmək.

Biz bu sözü böylə təfsir edə bilərik: İmperiyayı təşkil edən millətlər arasında türk milləti dəxi vardır. Madam ki, Konfrans Türkiyəni sabiqi halında təcdid [bərpa] etmək fikrində deyilmiş, o halda türk milləti də öz tələbini Konfransa bildirməlidir. Sair millətlər böylə etmişlərdir. Əcəba türklər nə istəyirlər? Yarın konfrans bizə iştə bu sualı verəcəkdir.”

ƏRZURUM KONQRƏSİ

Ərzurumda böyük bir konqre dəvət edilmişdir. Bu konqre şərq vilayətlərin müqəddəratı məsələsi ilə iştigal edir [məşğul olur]. Konqre Türkiyədə başlayan milli cərəyanların bəliğ [açıq] bir nümunəsidir. Batumda çıxan “Sədayi-millət” qəzetəsi bu konqredən bəhslə aşağıdakı məqaləni yazmışdır:

Türkiyə Şərqin hakimidir!

334 sənəsi 11 təmmuzunda dövri-istibdadı təməmindən imha [məhv] edən Türkiyənin mücahidi-hürriyyət üzvləri millətə bəxş etdiyi bu tarixi əyyamın [günlərin] nə qədər məsud və münsərih [şən, ürəkəçən] olduğunu fəvaidi-əzimi məhtəvi mütəəddid vəq'ələrlə [böyük faydalar ehtiva edən çoxsaylı hadisələrlə] isbat etmişdir. Bu dəfə də naməlum bir

səbəbdən dolayı Cahan hərbi üful edən [uduzan] türklərə şimdi də Sülh Konfransı namı altında birləşən mədəni Avropa ricalı [dövlət adamları] şücaətlərlə, qəhrəmanlıqlarla, əsətlərlə şöhrətşüar olan [şöhrət tapan] türklərin gövdəsindən qollarını, bacaqlarını qoparıb ətrafdakı törədilərə [yerdən bitmələrə] hədiyyə olunarkən qolsuz, bacaqsız bir gövdə başı ilə dünyada yaşayammayacağına, yaşasa da, heç bir fayda təmin edəmməyəcəyini pək yaxından dərk və təfərrüs edən [anlayan] vilayati-şərqiyyə əhaliyi-islamiyyəsini[n] vəkilləri yenə bu tarixi günü millətin sinəsində böyüdərək islamiyyəti və türklüyü əbədi bir sülh və sükun dövrəsində yaşatmaq və livayixilafət və səltənətin [xilafət və səltənət bayrağının] bu mübarək bürclər, ovalar və zirveyi-cibal [dağların zirvəsi] üzərində biləqeydü-şərt təməvvücu [qeydsiz-şərtsiz dalğalanması] və yenə bu torpaqlar üzərində hüquq və hakimiyyəti-islamiyyə və osmaniyyəni təmin və təqviyə etmək [gücləndirmək] məqsədilə 11 təmmuz 335 Ərzurum müəzzəm konqresi vilayati-şərqiyyənin ən mümtaz [seçilmiş] və fəal simalarının ictimə [toplanması] və iştirakı ilə pək müstəsna bir surətdə güşad ediləcəyini [açılacağını] ajanslar [xəbər agentlikləri] xəbər verməkdədir.

Ərzurum Konqresinin güşadından əvvəl vilayati-məzkurə mühafizə və müdafiəyi-hüquqi-milliyə cəmiyyətləri [adı çəkilən vilayətlərin milli hüququ qoruma və müdafiə cəmiyyətləri] icab edənərlə iştirak etdikdən [lazım gələn şəxslərlə məsləhətləşdikdən] sonra işbu Konqrenin əqdinə [baş tutmasına] və vücuduna lüzum görülmüşdür.

Ərzurum Konqresi məqami-xilafətin Qafqaz sərhədlərinə mücavir [qonşu] və hakim olaraq yaşayacağını bütün cahana elan edəcək və məqami-müəllayi-xilafətin [uca xilafət məqamının] bu mübarək zümrüd ovalarda çağlayan yaşıl və namütənahi [sonsuz] ırmaq və çaylarda əksəriyyəti-əzimi [böyük əksəriyyəti] islam olan bu yerlərdəki hüquq və hakimiyyəti-milliyə və osmaniyyənin tamamı [bütövlükdə] mühafizəsi uğrunda heç bir fədakarlıqdan ictinab etməyəcəklərini [çəkinməyəcəklərini], cəmiyyəti-məzkurənin vilayət şöbələrindən [adı çəkilən cəmiyyətin vilayətlərdəki şöbələrindən] zati-şövkətəməb cənabi-tacdarı-əzəmi və xəlifeyi-ruyi-zəmin [ulu, böyük tac sahibi, yer üzünün xəlifəsi] şövkətli, əzəmətli padşahımız, əfəndimiz həzrətlərinə kəşidə buyurduqları [çəkdikləri] mütəəddid [çoxsaylı] teleqrafların mütləsində ən ziyadə calibi-nəzəri-diqqət görülmən [diqqətləri ən çox cəlb edən] şu bir qaç kəlməni zikr etməklə din qardaşlarımızın dinləri və istiqlalıyyətləri uğrunda nasıl bir mücahidə ciğiri güşad etdiklərini ənzari-intibaha vəz edirik [oyaq olan, qəflətdə olmayan gözlərə göstəririk]:

“Şurayi-Səltənətin, Paris Sülh Konfransının və müəzzəm Avropanın sənələrdən bəri həll və fəsl edəmmədiyi [həll edib yekunlaşdırma bilmədiyi] vilayati-şərqiyyə məsailini [Şərq vilayətləri məsələlərini] bizlər Peyğəmbərimiz əfəndimiz həzrətlərinin imdad və ruhaniyyətinə istinadən Trabzon, Ərzurum, Van, Bitlis, Xarput, Diyarbəkir, Sivas vilayəti əhalisi bu mühüm və müşkül məsaili biləmmüşkülət [çətinlik çəkmədən] Ərzurum

müəzzəm və möhtəşəm konqresində həll edəcəyimizi süddeyi-səniyyəyi-cənabi-tacdarı-əzəmilərinə ibrətməyə ictisar etdik [böyük tac sahibinin mübarək qapısının astanasına təbliğ etmək cəsəratini göstəririk].”

Mütərikənin fərdəsindən [atəşkəsin ertəsindən] bəri bütün mətbuatı və hətta məhafili-aliyyəni [böyük dövlət idarələrini] işğal edən məsələ sırf millətlərin kəndi müqəddəratlarına hakim olmasına mütlədair [aid] məvaddın süvəri-tətbiiyyəsinin [maddələrin necə tətbiiq olunacağını] gecikmiş bulunmasından mütlədair [irəli gələn] hüsula gələn əfkar və qələyani-ümuminin [fikirlərin və ümumi həyəcanın] basdırılması idi. Sırası gəldikcə, düsturların ədəmi-tətbiiqindən [tətbiiq edilməməsindən] bəhs açan ərkani-mətbuat və cəmiyyət [mətbuat və cəmiyyətlərin xadimləri] qalib və məğlub millətlər üçün mənsub olduqları hökumətin qeyri-qabili-təhəmmül [düzülməz] cəzalarına hədəf olaraq susdurulur.

İştə, bu kimi keşməklərə bir nəhayət vermək əzmi-mərdənəsi ilə meydani-mücahidəyə atılan vilayati-şərqiyyənin əsil və nəcib övladlarının tarixi cahangirliklərinin nəzəri-etibara alınmasını və yenə tarixin səhaifi-möhtəşəmində [möhtəşəm səhifələrində] zərrin qələmlərlə mənquş [qızıl xətlərlə yazılmış] bəhədlərinin nəzəri-ələmdə işğal etdiyi mövqeyi-möhtərəmin dərpis ediləməsini [nəzərə alınmasını] və əcdadi-üzəmənin şücaət və şəhamətləri [böyük əcdadların şücaət və igidlikləri] ilə tarixdə ibqayə-nam və etilayə-şan-şövkət [ad-sanlarını əbədi saxlamaq və şan-şöhrətlərini ucaltmaq] üçün göstərdikləri layüəd və layühsə

mənaqibi məa ziyadətən ibraz edəcək [saysız-hesabsız qəhrəmanlıqları artıqlaması ilə nümayiş etdirəcək] və o məhamid qəhrəmanlarının övlad və əhfadı [təriflənməyə layiq qəhrəmanlarının övladları və nəvələri] olduqlarını bir kərə daha cahana anlatmaq və təsdiq etdirmək üçün hər şeyə köks gərərək Ərzurum müəz-zəm konqresi təhtində [altında] birləşərək, amalını bütün kürreyi-ərdə məskun [var olan] hökumata və millətlərə və bunlara mənsub mətbuat və cəmiyyətə rəfi-avazeyi-iştika eyləyərək [şikayət səsini ucaldaraq], hökumətləri nəzdində təşəbbüsəti-ciddiyyə və müsmirədə bulunmalarını [ciddi və faydalı təşəbbüslər göstərmələrini] tələb və iltimas [xahiş] edəcəklərdir.

Binaənileyh [ona görə], məqami-xilafətin hər iki tərəfdən biz əlviyyəi-sələsə islamlarının atiyi-qəribdə [yaxın gələcəkdə] təyin və təhdid ediləcək [məhdudlaşdırılacaq] hüduklarına daha şimdindən mücavir [qonşu] və hakim olmaq əzmini pərvərdə etməsi [iradəsini bəsləməsi] bizim üçün fəlah və nicat [qurtuluş və xilas] dövrələrinin yaxın bulunduğunu və istiqlalyyəti-tamməyə məzhəriyyətimizin qəribən [tam müstəqilliyə nail olmağımızın yaxın zamanda] həll edilmək üzrə bulunduğunu anlamaq bizim üçün qolaylaşmışdır.

Bunun üçün nəzərlərimizi sülh masasına, Ərzurum Konqresinə tikməliyiz. Burada veriləcək qərarlara intizarən çalışmalıyıq. Həman cənabi-Haqq din qardaşlarımızı əməllərinə [arzularına] nail, müvəffəqün-bilxeyir [xeyirli işlərdə müvəffəq] eyləsin. Amin.

VƏTƏN!

Bir əsgər dilindən

Ah, ey vətən, ey qəlbimin sultanı!
Ey ruhumun, amalımın cananı!
Ey ordunun şanlı virdi-zəbanı;
Sənə yüksək şan və şərəf dilərəm!
Ey cəddü-əb əsrarının məkanı!

Ulu dağlar, göllər sinəndə parlar,
Quşlar ötər, həzin-həzin su çağlar,
Baxdıqca hey könlüm fərəhdən ağlar.
Gözyaşımı kəfənimlə silərəm,
Ey cəddü-əb əsrarının məkanı!

Badın mənə şəfa, suyundur sərbət,
Cənnət olsa yerim sənsizdir qürbət,
Gələr bir gün şanlı günlərin əlbət,
O günləri məzarımda bilərəm,
Ey cəddü-əb əsrarının məkanı!

Bir ordunun bir nəfərindən oldum,
Düşmənləri görcək mən cana doldum,
Əsgərlikdə hər əməlimi buldum,
Düşməni iti qılıncımla didərəm,
Ey cəddü-əb əsrarının məkanı!

Mən əsgərəm, vətən nazın çəkərəm,
Məsərrətdən gözyaşımı tökərəm,
Süngüm ilə sərt qalalar sökərəm!
Mən ölərsəm məqsuduma yetərəm,
Ey cəddü-əb əsrarının məkanı!

Mən gedirəm, vətən, sən qal səlamət,
Türk əsgəri eşitməz heç məlamət,
Yavuzluqdan var türklərdə əlamət,
Mən gedərkən gülə-gülə gedərəm,
Ey cəddü-əb əsrarının məkanı!

Əli Məstan

GÜRCÜ MƏTBUATI

“Yeganə təriq”

“Sakartvelo” gürcü qəzetəsinin 148-ci nömrəsində Zaqafqaziya millətlərinin münasibəti haqqında yuxarıda qeyd edilmiş sərlovhə ilə bir məqalə yazılmışdır. Məqalə-nəvis [məqalə müəllifi] deyir ki:

“Ermənilərlə müsəlmanlar arasında aramsız ədavət və düşmənçilik mövcuddur. O cəhətə də aralarında vaxtbavaxt müsəlləh [silahlı] vuruşmalar, qətl-qarət, vəhşilik zühur edir. Vaxtbavaxt gah bu tərəf, gah o biri tərəf etiraz edir, fəryadlar qoparır, amma bunların heç biri işə bir fayda verməyir. Ona görə bir-biri ilə qatışıq yaşayan bu iki camaat yekdigərini [bir-birini] puç eyləməyə çalışır.”

Ondan sonra Azərbaycan nümayəndəsi mətbuat vasitəsilə erməni hökuməti İrəvan müsəlmanları əleyhinə təqibat başladığını elan etdikdən sonra qəzetə deyir:

“Gərək azərbaycanlı, gərək erməni tərəflərindən indidən bu yolda səy və təlaş edilməzsə, işin axırı nə cür olacağını cümləmiz başa düşə bilərik. Bunca qətl və qıtala [qırğına] və qanunsuzluğa intəha verilsin gərək. Zaqafqaziyanın bütün mədəni qüvvəsi müdaxilə edib iki qonşu arasında hər iki tərəfi müttəhim edici düşmənçiliyi götürməklə bərabər, onları barışdırıb dostlaşdırın gərək. Bu yolda hamıdan artıq iş görməyə mümkün olan tərəf nədənsə hamıdan az fəaliyyət göstərir. Böylə dedikdə, nəzərimizdə Ermənistan hökumətini və erməni başçılarını tutmayırıq. Çünki erməni başçıları idi ki, ən əvvəldən yanlış təriq [yol]

tutub erməni məsələsini Avropanın siyasət meydanına çıxartdılar. Onların bu cür kutahbin [dar görüşlü] siyasətləri Türkiyə erməniləri üçün qırğın səbəbi oldu. Türkiyə erməniləri düçar olmuş, hətta bütün Gürcüstan məmləkətini təhdid altına almış qırğınların səbəbi o vaxtların türk məmurları vəhşiliyindən artıq, erməni başçıların siyasəti olmuşdur. Buna ümdə sübut budur ki, Türkiyədə ermənilərdən başqa xah xristian, xah qeyri-xristian tayfalar da yaşayırlar. Amma onların heç biri ermənilər kimi qətləməyə düçar olmamışlar. İndiyədək nə olub keçib, bundan sonra gələcək üçün keçmiş xətəllərdən istifadə edərək iki qonşu tayfa arasında mehribançılıq saxlamaq üçün çalışmaq lazımdır. Amma çifayda, erməni başçıları təzə-təzə xətəllər törətməkdə davam edirlər. Halbuki həman xətəllər necə ki siyasətçə, öylə də müstəqil yaşamaq cəhətinə nə qədər Ermənistan, bir o qədər də Azərbaycana və Gürcüstana müzirdir [zərərli].

Denikin təərrüvəti [təcavüzü] bir tək bizi deyil, tamam Zaqafqaziya məmləkətlərini təhdid edən zaman Ermənistan qonşularından aralandı və indi də o halda qalır. Gürcüstan çox səylər etdi ki, Ermənistanla etilaf [razılışma] hüsula gətirib ittifaq yapsın. Amma zəhəmatı [zəhmətləri] nəticəsiz qaldı. Hətta daşnakların qəzetələri iftiraquluq edib [iftira söyləyib] deyir ki, gürcü əsilzadədən və irticaiyyun hökuməti erməni demokratiyasının ittifaq təmənnasına etina etməyib, irticaiyyun bəylər hökuməti ilə əlbir oldu. Yaxşı olardı ki, bu məsələyə diqqət nəzəri ilə baxıb qonşularla etilaf hüsula gə-

tirməyə çalışılırdı və bizimlə ittifaq əqd edilirdi. Bu iş nə qədər tez başa gəlsə, bir o qədər də gərək Ermənistan, gərək Gürcüstan və Azərbaycan üçün yaxşı olar. Daşnaksaqanların siyasi zəhni zəf etməyibsa [zəyifləməyibsa], həman etilafimüsəlləsin [üçlü sazişin] düzəlməyinə var qüvvələri ilə çalışsınlar gərək.”

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Bələdiyyə qanunu

Azərbaycan Parlamanının bugünkü növbəti iclasında şəhər idarələri seçkisi haqqında yeni qanun layihəsi də müzakirə olunacaqdır.

Hövsan kəndində

Hövsan kəndində baş verən partiyaçılıq və ədavəti rəf [aradan qaldırmaq] və səbəblərini aramaq üçün srağagün “Müsavat” firqəsi tərəfindən həmin kəndə xüsusi bir komiyaon göndərilmişdi. Aldığımız məlumata görə, komiyaon işini bitirib dünən qayıtmışdır.

Piyan ingilislər

Neçə gün bundan əvvəl bulvarda üç nəfər piyan [sərxoş] və müsəlləh [silahlı] ingilis əsgərləri əllərində konyak şüşəsi olaraq bulvarda camaata əziyyət verdiklərindən, polis məmuru tərəfindən saxlanılmışlardır. Piyan ingilislər nəsihətə qulaq asmayıb tapançalarını çıxarıb polis məmurunu atmaq istəmişlər. Məmur isə cavab verməyib geri çəkilməyə başlamışdır. İngilislər əl çəkməyərək atmağa başladılar. Polis məmuru isə cavab verməyib fitlə kömək çağırmışdır. Kömək gəlin-

cə ingilislər hücumlarında davam etdiklərindən məmur kəndini mühafizə üçün bir güllə atmışdır. Dərhal ingilislər qaçıb gizlənmışlərdir. Sonra məlum olmuşdur ki, ingilis gülləsindən bir milis yüngül surətdə boynundan yaralanmışdır.

Müsəlman arvadlarının şikayəti

Müsəlman arvadları neçə gün əvvəl mühərrirlərimizdən birinə müraciətən demişlər ki, Sadovı küçədən və şəhər bağından dənizə və hamama gedərkən oralarda olan ingilis əsgərləri tərəfindən saxlanıb təhqir olunurlar. Mühərririmizin o dairə polis idarəsindən etdiyi təhqi-qatdan anlaşılmışdır ki, böylə hadisələr, doğrudan da, bir neçə dəfə vaqe olmuşdur.

“Müsavat” şöbəsi

Mərkəzi “Müsavat” idarəsinə xəbər verilir ki, Saray kəndində Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsinin şöbəsi açılmış və idarə seçilmişdir.

Səhiyyə nazirinə müavin

Aldığımız məlumata görə, Səhiyyə naziri müavinliyinə doktor Məhəmməd ağa Qayıbov təyin edilmişdir.

Avropaya ticarət heyəti

Ticarət və Sənəət Nəzarəti Qərbi Avropa ilə ticarət münasibəti düzəltmək üçün və Azərbaycanda mövcud olan pambıq, yun və ipək kimi malları çıxartmaqdan ötrü xüsusi bir heyət göndərmək istəyir.

Fransa ilə mal mübadiləsi

Müttəfiqlərin Şərq ordusu komandanı general Buşə Azərbaycan Hökumətinə

müraciətən Fransa ilə mal mübadiləsində bulunmağı təklif etmişdir. Müraciətində general soruşur ki:

- 1) Fransaya göndərmək üçün nə kimi mallar toplamaq olar?
- 2) Bu malların qiyməti?
- 3) Mal mübadiləsi üçün Azərbaycan hökuməti nə kimi təminat verər?
- 4) Mallar əvəzində Azərbaycan Fransadan nə kimi mallar almaq istər?

Bakıda yeni fransız konsulu

Fransanın başqa işə təyin edilmiş Bakı konsulu A. Qaje əvəzinə Bakıya An. Yemelyanov konsul təyin edilir.

Tələbələrin əsgərlikdən buraxılmaları

Dövləti Müdafiə Komitənin 23 iyulda vaqe olan qərarına görə, tələbələr sentyabrın 15-nə kimi əsgərlikdən azad edilirlər. Bütün əsgərliyə düşən tələbələr indidən Əxzi-Əsgər [Hərbi Çağırış] İdarəsinə gəlməlidirlər. Məhəlli [yerli] ya kənar darülfünunlarda oxumayan tələbələr əsgərliyə aparılacaqlardır.

“Bəsirət” idarəsindən

Mətbəədən asılı olan bəzi səbəblərə görə dün həftəlik “Bəsirət” qəzetəsinin növbəti nömrəsi nəşr edilməmişdir.

Yenə “Vstreça”

İyunun 23-də “Kür farvateri” denilən nöqtədə “Liza Sokolova” nam vapor durduğu halda Lənkəran bolşeviklərinin “Vstreça” nam barkazı o məntəqəyə tərəf gəlməyə başlar. Kənardə quma oturmmuş türkmən lodkalarındakı gəmiçilər bunu görə-görməz kolazlara minib qaçmağa başlasalar da, “Vstreça”dakı 12 nəfər müsəlləh qırmızı əsgərlər bunları

tüfəng və mitralyoz atəşinə tuturlar. Bunlar özlərini itirməyib vaporun arxasında daldalanırlar. Barkaz vapore ya-vuqlaşib şlyupka salınmağı əmr edərsələr də, kapitan tərəfindən rədd cavab aldıklarından sabah açılanadək o ətrafda qalıb səhər tezdən getmişdir. İşbu barkaz üçüncü dəfədir ki, yavuqlara gəlir.

Növbətçi apteklər

Bu gün iyunun 27-si, bazar günü bu aşağıdakı apteklər açıq olacaqdır:

Baryatinski küçədə 9 nömrəli evdə “Baryatinski” aptek, Quba meydanında “Vasilevski”, Telefonni və Bolşoy Morskoy küçədə “Bolşoy Morskoy” və Mariinski ilə Tarqovı küçələrin küncündə “Ferdinand” apteki.

Birjada

Birjada təbəddülat [dəyişiklik] yoxdur. Minlik Kerenskilər 1450-1500 manata gedir. 250 manatlıqların mini 1250 manata. Nikolay pulları düşməkdədir. 500-lüklər 1700 manata, təzə yüzlüklər 340 manata, xırda pulları yoxdur. Zaqaqqa-ziya bonları 2-4 %. Don pullarına rəğbət azalmışdır.

Valyuta

Valyuta halı ağıldır. İngilis pulları düşür. Türk lirələri də enməkdədir. İtaliya lirəsi 15 manata, frank kredit 18 manata, çek 15 rubləyə, alman və Finlandiya markı 6 rublədən yuxarı deyildir. Xırda rus gümüşü 15 rubləyə, manatlar 30-dan 32-yə kimi.

Mal vürudu [daxil olması]

Ticarət və Sənəət Nəzarətinin Statis-

tik şöbəsinin məlumatına görə, iyulun 23-nə kimi Bakıya 4107 pud taxıl, 2126 pud furaj [yem], 259 pud kartofel, 2015 pud qənd, 204 pud qoyun yunu.

AZƏRBAYCANDA

Qarabulaq (Qaryagin)

Qarabağı səyahət edərkən parlaman üzvü Cavad bəy Məlik-Yeqanov neçə gün əvvəl buraya təşrif gətirdi, “Müsəvat” firqəsinin şöbəsinə güşad etdi [açdı]. Qonağımız məhəlli [yerli] əsgəri xəstəxananı ziyarət edən zaman xəstəxanalara gələn dəvacata möhtac xəstələrin yorğan-döşəkləri heç şeyə yaramaz olduğunu, onunla bərabər xəstələrə yaxşı müalicə və qulluq edildiyini görüb xəstəxana nəfinə [xeyrinə] 500 manat ianə etmişdir.

Eşitdiyimizə görə, Cavad bəy Zəngəzur pristavlarından birinin icra etdiyi vəhşiliyə təsadüf etmişdir. Deyilməyə görə, bir kənd katibi pristav təyin etdiyi kəndxudanı istəmədiyi və yerinə başqasını[n] camaat tərəfindən intixab edildiyi [seçildiyi] xüsusunda məsləhətnamə yazmağına görə pristav ağanın binagüzarlığına [əmrinə] görə falaqqaya salınıb o qədər döyüldü ki, ayaq barmaqlarının dırnaqları qırmancın zərbindən tökülübdür. Məzluma belə cəza verdikdən sonra pristavın ürəyi genə soyumayıb onu həbsə saldırmışdır.

Uyezdimiz tərəfindən parlaman üzvü olan Bəhram bəy Vəzirov cənabları Parlamanında çəkdiyi ağır zəhmətlərdən bir qədər fariğ [asudə, azad] olub istirahət etmək üçün bir aylıq məzuniyyətə gəlib

iki ay olar ki, burada gəzir. Eşitdiyimizə görə, müşarünileyh [adı çəkilən şəxs] guya tif naxoşluğuna mübtəla olmaq üzrə ilə bir aylıq da əlavə məzuniyyət almışdır. Bəhram bəy cənabları burada da istirahəti özünə haram edib uyezd qazısı sədarəti ilə “İttihad” firqəsinin şöbəsinə güşad edib küsülüləri və qanlıları barışdırmağa mübaşir olmuşdur [girişmişdir]. Məsələn, bu günlərdə Şuşa qəza qaim-məqamı ilə dustaq aparən strajnikləri tərksilah edən yağləvəndliləri böyük bir təntənə ilə barışdırdı. Uyezdimizdə bəzi varlılarımızın qaçqın siyahısına düşüb acların boğazlarına şərik olmaqlarından başqa bir pis iş yoxdur.

Cəbrayilli

Zəngəzurdan

İyun ayının 4-də Qaybalıkənd hadisəsindən sonra Ermənistan Cümhuriyyəti Zəngəzur mahalında öz qoşun hissələrini artırmağa başladı. Ermənistan bu dairəyə özünün ən müntəzəm qoşunlarını götürmüş və bunlar top və pulemyotla təchiz edilmişdir.

Ermənilərin ştabı Deyç və Geruş nöqtələrindədir. Deyç ştabının naçalnikliyinə Svatikov təyin edilmişdir. Böyləliklə, erməni qitəati [hərbi hissələri] Həsmdərə, Gegin, Berdik dağ silsiləsini işğal etmişdirlər. Burada olan erməni qoşunlarının miqdarı 5 min nəfərə varır.

28 iyunda ermənilərin milli piyada alayı Xoznavar kəndi yanında müsəlman qarovulxanasına hücum etmişlərdir. Əvvəlcə onların hücumu dayandırılıb, sonra ağır tələfatla geriyyə püskürdülmüşdür. Müsəlmanların əlinə alay kançelyariyası, bir çox çadırlar, yapıncılar və külli ləvəzimi-hərbiyyə keçmişdir.

Kançelyariyadan ələ keçən kağızlardan anlaşılır ki, erməni hissələri arasında fərarilik gündən-günə artır. Onların arasında cürbəcür xəstəliklər də vardır.

Zəngəzur qəzası əhalisinin dördüncü hissəsi müsəlmanlardan ibarətdir. Müsəlmanlar Zəngəzur hissəsinin dağ tərəfini işğal edirlər. Ermənilər isə aşağı tərəfində düzgünlükdə yaşayırlar. Hal-hazırda isə ermənilər müsəlmanları aşağı tərəfə təzyiq etmişlərdir. Bunlar öz yaylaqlarından və yaşadıkları yerindən ayrılıb böyük müşkülata düşər olmuşlardır. Öz kəndlərinə qayıdan müsəlman kəndçilərini isə erməni hissələri qoymayırlar.

Zəngəzur qəzasında olan erməni hissələri müsəlmanlarla sülh və müsəlmanlarla [əmin-amanlıqla] yaşamağa mail və Azərbaycanı qəbul etmək istəyirlər. Lakin daşnaksutyunlar onlara mane olub hərəkəti-hərbiyyəyə kömək etməyə onları dəvət edirlər.

Zəngəzur müsəlmanlarının halı çox fənədir. Zira onlar Azərbaycana itaət edərək müsəlləh iqdamatda [silahlı təşəbbüsdə] bulunmayıb, yalnız özlərini ancaq müdafiə edirlər. Zəngəzur qəzasında bir çox müsəlman kəndləri dağılmışdır. Məsələn, erməni hissələri tərəfindən Ağıs, Yeməzli Bir, Yeməzli İki, Xəştəb, Sararlı və Sofulu kəndləri dağıdılmışdır. Bu yerlərdə min nəfər müsəlman qətl edilib o yerlərin bütün taxılları yandırılmışdır.

Gəncədən

- Hər bir ərzaq işlərinə qubernator tərəfindən məzənnə qoyulmuşdur. Məzənnə vərəqələri bazar küçələrinə yapışdırılmış. Təbiidir ki, alış-verişçilər məzən-

nəyə qulaq asmaq istəməyirlər. Ona görə əhali yenə yaxşı ərzağı baha qiymətə almağa məcburdurlar.

- Quberniyanın daxili hissəsində bu il taxıl çox yaxşı gözlənir. Kəndçilərin sözü-nə görə, bu vaxta qədər böylə bərəkətli taxıl görünməmişdir. Bu il öz taxılları ilə dolanacaqlarını zənn edirlər. Meyvələrdə də alma, armud və sairələri də bu il firavandır.

ERMƏNİSTANDA

Xatısov ilə müsahibə

Ermənistan Rəisi-vükəlası iyulun 22-də ingilis generalı Bricin təklifinə görə Tiflisə varid olmuşdur [gəlmişdir]. Tiflis qəzetələrindən birisinin müxbiri ilə müsahibə edərkən [Aleksandr] Xatısov böylə bəyanatda bulunmuşdur:

“Mənim gəlməkdən məqsədim Versal Konfransının son qətnaməsi və bizim cümhuriyyətin sərhəd məsələsi barəsində general Bric ilə danışığa girişməkdir.

Ermənistan Parlamanı intixabatı [seçkisi] qurtardı. Avqust ayının 1-i ilə 5-i arasında yeni Parlaman dəvət ediləcəkdir. Türkiyə ermənilərinin Ermənistan Parlamanında iştirak etmələri məsələsi müsbət bir surətdə həll edilmişdir. Böylə ki, Parlaman Türkiyə ermənilərindən bir Parlaman fraksiyonu intixab edilmişdir. Hökumətdə isə onlara 3 ya 4 portfel veriləcəkdir.

Böyük Vədi hadisəsi barəsində mənim rəyim böylədir: Hər şeydən artıq mənim əqidəm bunadır ki, Böyük Vədi məsələsinə bu qədər böyük əhəmiyyət vermək və bu məsələdən dolayı əsəbi-

laşmaq layiq olan dərəcəsiindən artıqdır. Ermənistan həyatı məsələsində bu öylə adi məsələdir ki, hər gün ittifaq düşə [təsadüf oluna] bilər. Böylə bir ittifaq Naxçıvanda da olmuşdu. Orada üsyan əmələ gəlmişdi. Sonra general Korqanov tərəfindən üsyan yatırıldı. Bu məsələ barəsində bizimlə Azərbaycan arasında ixtilaf olmamışdır, zənn edirəm, olmayacaqdır da. Məsələ sülh və müsəlimətlə [əmin-amanlıqla] keçəcəkdir.”

Yeni erməni kabinəsinə kimlərin daxil olacağı məsələsinə keçərək Xatısov cavab vermişdir ki:

“Daşnaksutyun fırqəsi və Parlaman fraksiyası nümayəndələrindən başqa Türkiyə erməniləri də daxil ediləcəklər. Müştərək kabinə təşkili məsələsi hələlik müzakirə edilməmişdir. O ki qaldı Erməni Milli Fırqəsinə, siyasi saziş barəsində heç bir iqdamat [təşəbbüs] göstərməmişdir. Onların ümuri-idarədə [idarə işlərində] iştirak məsələsi hələlik açıq qalmışdır.”

Ermənistan Parlamanına seçilənlər

Ermənistan Teleqraf Ajansının verdiyi məlumata görə, avqust ayının 1-də Ermənistan Parlamanı rəsmən açılacaqdır. Ermənistan Parlamanına daşnaklardan 73 nəfər, inqilabçılardan 4 nəfər, müsəlmanlardan isə Mirbağır Mirbabayev, Əsəd bəy Ağabababəyov intixab edilmişdir. Daşnaklar cümləsində Ermənistan Parlamanına seçilən məşhur müsəlman qatili və Quba “qəhrəmanı” Amazasp da vardır.

Naxçıvanda iğtişas

- Erməni qəzetələrinin verdiyi məlumata görə, iyul ayının 20-də Naxçıvanda

müsəlləh [silahlı] müsəlmanlar iğtişas salmaq istəmişlərsə də, fəqət hökumət tərəfindən ittixaz edilən tədbirlər [görülən tədbirlər] sayəsində iğtişas yatırılmışdır. Şimdi şəhərdə asudəlik hökmfərmadır [höküm sürməkdədir].

- Urmu müsəlman fərariləri vətənlərinə qayıtmaq üçün Tehrandan əmr gözləyirlər.

İtibdir

Qəribxan Gənc Əli oğlunun Binəqədi kəndindən aldığı pasportu itibdir. Etibardan saqitdir [etibarsızdır].

5477

Kömür

Bakı İstehlak Cəmiyyəti “Kooperasiya” mərkəzi skladında (Budaqovski və Naberejni küçələrin küncündə, telefon nömrə: 45-58) pudu 30 rubləyə kömür satılır.

5475

Həsən Dadanovun tənəkisi

Satılır Badikubədə Hacıbala Məhəmmədovun dükənində. Möhtərəm müştərilərimizdən rica olunur, sifariş üçün bu adresə müraciət etsinlər: Bazarnı küçə nömrə 3. Hacıbala Məhəmmədov.

6801

Berlin Darülfünunu doktoru

S. İ. Kopelioviç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

10244

Bəhri-Xəzər dənizində posta, sərnişin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazəşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çaharşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çaharşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər Gəz və geri

17-ci körpüdən çaharşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənquli-Bəndər Gəz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovs və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Petrovsk

15, 25 və 24-cü körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 12-də.

Qeyd: Lənkərana və Astaraya paroxodların gedişi ayrıca elan olunacaqdır.

T-164

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası

Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şextər və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıрма dişlər. Dişlərin yaxşı qayı-

rılması təmin olunur. Kənardan gələnlər üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

10218

Doktor M. D. Mdivani

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Qəbul edir: arvad, daxili və cərrahiyyə naxoşluqlarını Voronsovski-Qubernski küçələrin küncündə, ev nömrə 15, telefon nömrə 06-78.

Axşam isə öz evində, Balaxanski-Maqazinni küçələrin küncündə (Müsəlman məscidi qarşısında), telefon 20-67, saat 5-dən 8-ədək.

5425

Müvəqqəti müdir:

Xəlil İbrahim

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR**İtibdir**

səh. 505. “İşbu şəvval ayının 25-də”: miladi təqvimlə 24 iyul 1919-cu ilə uyğundur.

Teleqraf xəbərləri

səh. 506. “Nauen”: Almaniyanın şərqindəki Nauen şəhərinin adı qəzetdə təhrif edilmişdir.

səh. 507. “Dubrov kömür mədənləri” (yaxud Dombrov kömür mədənləri): Polşanın cənubunda kömür mədənləri; Yuxarı Sileziya kömür hövzəsinə daxildir.

“Kolberq” [Kolberg]: Polşanın şimal-qərbində, Baltik dənizinə yaxın Kolobjeq [Kołobrzeg] şəhərinə almanların verdiyi ad.

“Konstantinoqrad”: Ukraynanın Xarkov vilayətində, indiki Krasnoqrad şəhəri.

“Zelyonı dəstə”: “Ataman Zelyonı” adıyla tanınan Daniil Terpilonun dəstəsi nəzərdə tutulur.

Sülh ətrafında

səh. 508. “Avamlar Kameronası”: ikipalatalı Böyük Britaniya Parlamentinin aşağı palatası olan İcmalar Palatası nəzərdə tutulur.

səh. 509. “Hadisat”: İstanbulda 1918-ci ilin oktyabrından 1919-cu ilin iyununa qədər nəşr edilmiş qəzet. Vilayati-Şərqiyyə Müdafiyyə-Hüquqi-Milliyə Cəmiyyətinin orqanı idi.

“Matin” [Le Matin]: 1882-1944-cü illərdə Parisdə fransız dilində nəşr edilən gündəlik qəzet.

Cümə günkü xəbərlər

səh. 510. “Məzkur şair dərbar rütbəsinədən imtina edir.”: Hindistanın şimalında yerləşən Amritsarda 1919-cu ilin aprel ayında mülki əhəlinin güllələnməsindən sonra

Taqor, ona 1915-ci ildə verilən fəxri “cəngavər” [knight] titulundan imtina etmişdi.

“A.”: Stokholmda nəşr edilən gündəlik “Aftonbladet” [Aftonbladet]: qəzeti nəzərdə tutulur.

“Spartaklar”: Birinci Dünya müharibəsindən sonra Almaniyada fəaliyyət göstərmiş marksist Spartak İttifaqının üzvləri.

Türkiyədə**Türkiyə haqqında Avropa mətbuatı**

səh. 512. “Aksion fransız”: 1908-1944-cü illərdə Parisdə nəşr edilmiş gündəlik “L'Action française” qəzeti nəzərdə tutulur.

“1915 və 1916”: qəzetdə “1915 və 1816” getmişdir.

səh. 513. “Gənc türklər” (yaxud “Jön türklər”): Osmanlı imperiyasında sultan II Əbdülhəmidə müxalif gənc ziyalılar nəslinin meydana gətirdiyi siyasi hərəkət.

səh. 514. “Exo de Pari” [L'Écho de Paris]: 1884-1944-cü illərdə Parisdə nəşr edilmiş gündəlik qəzet.

İran işləri

səh. 516. “Şirvan”: İranın şimal-şərqində, Şimali Xorasan ostanında şəhər.

Nəzarətlərdə

səh. 517. “mədən dairəsində böylə polis”: qəzetdə belə getmişdir: “mədən dairəsində böylə-böylə polis”.

Mətbuat

səh. 519. “Təsviri-əfkar”: Türkiyədə nəşrə başlayan ilk (xronoloji baxımdan dördüncü) türkçə qəzetlərdən biri; əsası 1862-ci ildə qoyulmuşdu. Qəzetin adı “Azərbaycan”da təhrif edilmişdir.

Ərzurum Konqresi

səh. 520. “Sədayi-millət”: 1919-cu ilin martından 1920-ci ilin iyuluna qədər Batumda nəşr edilmiş qəzet.

“334 sənəsi 11 təmmuzunda”: miladi təqvimlə 11 iyul 1918-ci ilə uyğundur.

“11 təmmuz 335”: miladi təqvimlə 11 iyul 1919-cu ilə uyğundur.

səh. 522. “Əlviyyəyi-səlasə” (üç sancaq): Batum, Qars və Ərdahan sancaqlarını birgə ifadə edən termin.

“istiqlaliyyəti-təmməyə məzhəriyyətimizin”: qəzetdə “məzhəriyyətimizin” yerinə “nəzhəriyyətimizin” getmişdir.

“Vətən” şeiri (səh. 522)**üçün lüğət:**

viridi-zəban: dilin əzbəri

“Ey cəddü-əb əsrarının məkanı”: “Ey atababalarımızın sirrinin məkanı; onların sirr olduğu (torpağa gizləndiyi) yer”

bad: hava

nəfər: rütbəsiz əsgər

əməl: arzu

məsərrət: sevinc

mələmət: töhmət, məzəmmət

yavuzluq: sərtlik; qəzəb; məharət

Bakı xəbərləri

səh. 525. “farvater”: suyun, gəmilərin keçməsinə imkan verəcək qədər dərin olduğu yer.

“kolaz”: dayaz dibli kiçik qayıq.

“şlyupka”: ehtiyac halında istifadə etmək məqsədi ilə gəmilərdə saxlanan kürəkli qayıq.

Ermənistanda

səh. 528. “Mirbağır Mirbabayev”: qəzetdə “Miribrahim Mirbabayev” getmişdir.